

Doba terorismu: Umění po 11. září

Jitish Kallat: *Každodenní rytmus 1*; 2011, malba, pryskyřice, hliník a ocel.

Pozorní návštěvníci londýnského Imperiálního válečného muzea si v současné době mohou na podlaze Atria povšimnout bílých obrysů jakéhosi letadla. Jde o umělecký předmět, jež v loňském roce vytvořil britský výtvarník James Bridle a nazval jej *Stín dronu*. Je připomínkou toho, že již 7. října 2001 bylo poprvé použito dálkově ovládané ozbrojené letadlo neboli dron. A je to vlastně první exponát výstavy Doba terorismu: Umění po 11. září, kterou najdeme ve třetím podlaží muzea.

Tato expozice je reflexí umělců na teroristický útok na New York a Washington 11. září 2001 a doby po tomto datu až dodnes. Výstava představuje na padesát prací – obrazy, sopekultury, instalace, fotografie, grafiky i videoprojekce. Mnohá díla jsou v Británii vystavena vůbec poprvé. Mezi více než čtyřiceti tvůrci těchto artefaktů jsou mezinárodně uznávaní výtvarníci, jako například Aj Wej-wej, Grayson Perry, Gerhard Richter, Jenny Holzer, Mona Hatoum, Coco Fusco či bratři Jake a Dinis Chapmanové.

Výstava je rozdělena do čtyř částí: 9/11 (v anglosaském světě běžně užívaná číselná zkratka pro 11. září 2001), Státní kontrola, Zbraně a Domov. Úvod expozice tvoří chodba, jejíž obě stěny jsou pokryty titulními stránkami světových deníků ze středy 12. září 2001. Tuto koláž vytvořil německý výtvarník Hans-Peter Feldman (* 1941), který hned po útoku na New York a Washington obvolal své známé po celém světě včetně Ruska s prosbou o zaslání novin z jejich zemí. První stránky těch britských, např. *Guardianu* a *Independentu*, které si dodnes dobře pamatují, tvořily jen celostránkové fotografie hořících newyorských dvojčat... Také si dobře pamatují, kde jsem v době útoku byl – po návštěvě londýnské Národní galerie jsem čekal na zastávce nedaleko Piccadilly Circus na autobus č. 94. V Torontu bylo 27 °C a přišlo, jak uváděl „běžící pás“ na velké reklamní ploše na proslulém náměstí...

V dalším sálu první části expozice jistě zaujmou také dva obrazy od Gerharda Richtera (*Září*) a jeho manželky Sabine

Moritz (*Bílý anděl*). Manželská dvojice seděla 11. září 2001 v letadle mířícím do New Yorku, které bylo kvůli teroristickému útoku odkloněno na letiště v Halifaxu v Novém Skotsku. Připomeňme, že obraz Gerharda Richtera vystavila v loňském roce také pražská Národní galerie na své velké retrospektivní výstavě prací tohoto německého výtvarníka.

Je dobře, že se výběr výtvarníků neomezil jen na ty „západní“, ale své práce tu vystavují i umělci pocházející ze zemí Blízkého a Středního východu, tedy z oblastí, které jsou terorismem nejvíce postiženy (počet obětí v Sýrii a Iráku je s Evropou naprosto neporovnatelný!). Většinou však tito výtvarníci dnes žijí v Evropě, doma by tvořit nemohli... Jmenujme alespoň Iráčanku Hanaau Malallah (* 1958), která se usadila v Londýně, či Palestinku Monu Hatoum, jež dnes rovněž pracuje v britské metropoli. Velmi působivé jsou také práce Julie Mehretu, která pochází z Etiopie, ale jež ve svých abstraktních kresbách ztvárnila zničená, vymírající města v Sýrii.

Musíme se však pozastavit nad výběrem některých vystavených děl. Například Mona Hatoum vytvořila podle mně mnohem působivější práce než představenou „skulpturu“ *Natura morta*. Svou angažovanost projevila mnohem lépe třeba v pět let staré rozměrné skulptuře nazvané *Hot Spot*. Tu tvoří drátěný globus, obrysy světadílů jsou na něm vyznačeny červenými neovými trubkami. Výtvarnice tak vyjádřila svůj názor, že svět je nebezpečné místo. A neméně působivá je také její rozměrná instalace nazvaná *Light Sentence* z roku 1992. Spočívá v drátěných klikkách, sestavených horizontálně do písmene U. Uprostřed se mírně komihá žárovka, což nejen vytváří bizarní stíny na stěnách vystavního sálu, ale zároveň vzbuzuje pocit, že celá instalace kmitá. Velmi zneklidňující pocit. Je škoda, že o tyto artefakty jsou návštěvníci výstavy v Imperiálním válečném muzeu ochuzeni.

Některá vystavená díla působí jen melodramaticky, nic nevyprovádají o současném terorismu. Co si například máme myslet o práci

Rachel Howard: *DHC 6765*; 2005, sklo na desce.

FOTO: © The Artist / Photo Prudence Cumming Associates

Peter Kennard a Cat Phillips: *Hlava státu*; 2007, koláž.

FOTO: © kennardphillips

FOTO: © Ai Weiwei Studio; Courtesy Lisson Gallery

Aj Wej-wej: Bezpečnostní kamera na podstavci; 2015, mramor.

známého britského výtvarníka Graysona Perryho, který den po 11. září vstoupil do svého ateliéru a na vázu, na níž právě pracoval, namaloval letadla... A přímo hloupá se zdá být skulptura bratří Chapmanových nazvaná *Nein! Eleven*, jež zobrazuje newyorská dvojčata jako dvě hromady drobných mrtvol nacistů... Ostatně ale téměř všechna díla této bratrské dvojice vzbuzují mírně řečeno kontroverze.

Jsou skutečně letištní kontroly cestujících tak znepokojivé, jak se to snaží ve své skulptuře vyjádřit indický výtvarník Jitish Kallat? V porovnání s mnohými smrtícími zbraněmi, vystavenými v jiných částech muzea, asi ne. A německé letounové střely V-1 či raketa V-2, které jsou zavěšeny v Atriu, byly určitě nebezpečnější než bezpečnostní kamera, i když ji Aj Wej-wej vyvedl v mramoru. Odpověď si musí každý návštěvník najít sám.

Výstava *Doba terorismu: Umění po 11. září* je v londýnském Imperiálním válečném muzeu přístupná do 28. května 2018.

Jaroslav Beránek

FOTO: Jaroslav Beránek

Stín dronu Jamese Bridlea, britského výtvarníka a spisovatele, pravidelného dopisovatele nedělníku *The Observer*, se na podlaze muzejního Atria dotýká dalšího exponátu, který souvisí s terorismem – „Bagdád, 5. březen 2007“. Vytvořil jej britský výtvarník Jeremy Deller z vraku civilního auta, jež bylo zničeno při teroristickém útoku v irácké metropoli v roce 2007.

FOTO: IWM, Commissioned by Animate Projects

Shona Illingworth: 216 Westbound; 2014, záběr z videa.

FOTO: © Courtesy The Park Gallery & Roger Fawcett-Tang

Hanaa Malallah: Mapa mé vlasti; 2008, olej na plátně.

Mona Hatoum: *Natura morta*; 2012, muránské zrcadlové sklo, dřevo. Mona Hatoum se narodila v roce 1952 v Bejrútu palestinským rodičům. V libanonské metropoli také studovala grafiku, poté pracovala v reklamě. V roce 1975, když v Libanonu vypukla občanská válka, se celá její rodina vystěhovala do Londýna, kde Mona Hatoum dokončila svá výtvarná studia na prestižní škole Slade School of Art. Vystavovala v řadě světových výtvarných galerií, mnohé z nich také její díla vlastní. Ve svých sbírkách má její práce i Izraelské muzeum v Jeruzalémě. V roce 2016 jí velkou retrospektivní výstavu, která zahrnovala 35 let její tvorby, uspořádala londýnská galerie Tate Modern.

FOTO: © Mona Hatoum / © White Cube (Ben Westoby)